

Een voortvarende bisschop. (Hagiografie)

'Het was in de zesde eeuw van onze oude standaard jaartelling,' sprak hij 'dat de bisschop Sint Brandaan op de Ierse eilanden christelijke kloosterorden van missionerende monniken stichtte.' Het geloof van deze monniken was onwankelbaar. Zij geloofden in een voortdurend en rechtstreeks ingrijpen van het Opperwezen in het menselijk bestaan. Zijn kloosters groeiden zienderogen zowel in omvang als in aantal en telkens als een klooster te klein of te vol raakte voeren overtollige monniken verder noordwaarts. Hun boten waren gemaakt van gevlochten raamwerken van in de lengte gekloofde lange twijgen essenhout en overtrokken met aan elkaar genaaide, gelooid en met wolvet ingevette ossenvellen. Deze vrome monniken hadden allemaal de Gelofte van Gehoorzaamheid, Armoede en Kuisheid afgelegd en deden bij hun afscheid ook nog eens de aanvullende belofte om bij aankomst op een volgende bewoonbare plek te blijven om daar te bidden, boete te doen en natuurlijk ook om de daar verblijvende mensen tot het Christelijk geloof te bekeren. Sommige van deze monniken, die vooral ook om hun nederigheid geprezen werden, waren zo vroom dat ze zelfs zonder zeil te hissen het ruime sop kozen, de roeiriemen naast zich neerlegden en zich op de bodem van de boot neer wierpen om zich aan gebed over te geven, de plaats van landing geheel aan hun Opperwezen overlatend. Deze broeders stichtten dan, als zij niet al voortijdig hemelwaarts getogen waren, maar goed en

Driepersoons curragh, het meest gebruikte type.

wel op een geschikte plek aangeland, nieuwe kloosters. De traditie wilde dat hun bisschop Sint Brandaan, als grondlegger van de orde, zijn nieuwe kloosters ten minste één maal in zijn leven bezocht moest hebben. Brandaan werd op last van God gedwongen een zeereis van negen jaar te ondernemen om alles waaraan hij al lezend geen geloof had willen schenken uit eigen aanschouwing te leren kennen. Toen de Sint meende dat zijn verscheiden zich in de verte begon af te tekenen maar nog goed ter been, voer hij daarom samen met nog 17 medebroeders noordwaarts. Dit om zijn kloosters ook in de uiterste bewoonde gebieden, nog voor zijn lijfelijk einde te bezoeken. Zijn boot was van een wat ruimer formaat dan die van zijn eerder voortvarende broeders en was ook wat steviger gebouwd. Het was een Ierse curragh. Een slank open roeischip waaronder, zoals bij dit soort schepen gebruikelijk, een kielbalk gemaakt was

lezend geen geloof had willen schenken uit eigen

van een lange, naar voren opgebogen en achterwaarts uitstekende slanke eiken boomstam. Deze kielbalk stak als een schaats onder de kiel door om de kwetsbare huid van het schip niet te beschadigen bij het aan land trekken. Er zullen ook twee korte masten op het schip gestaan hebben met een rechthoekig zeil om in ieder geval voor de wind een goede vaart te hebben. Het schip had acht doften, om de romp in de goede vorm te houden. Elke doft diende ook om twee zittende roeiers te dragen. Bij volle vaart stond één man op het achterschip aan het roer, dat draaibaar opzij aan stuurboordzijde bevestigd was, ten minste bij een rechtshandige stuurman. Hij gaf het tempo aan waarbij alle roeiers geacht werden aan de roerriemen te trekken en hij navigeerde. Alleen de hoogste in rang, in dit geval de Sint zelf, zat alleen op de achterste doft.

Sint Brandaan en de walvis in een 15e eeuws handschrift.
Goed zichtbaar is dat de tekenaar geen verstand had van scheepsbouw en ook niet van walvissen!

Hij bad, dacht na en gaf aanwijzingen aan de stuurman. De romp van dit schip was gemaakt van de gebruikelijke houten spantconstructie met daarover aan de buitenkant gespannen, negenveertig met overlap aan elkaar genaaide ossenhuiden. Deze ossenhuiden waren vooraf maandenlang gelooid in een zure brei, gemaakt van geraspte eikenschors en water. Daarna waren ze gedroogd en nog verder bewerkt. Na de bouw was de hele boot van binnen

en van buiten tegen verweking en rotten ingesmeerd met het stinkende wolvet van schapen. Ook

de pij, de borstrok en het schoeisel van de monniken zelf waren van dit geurige vet doortrokken zodat alles waterdicht was en de mannen goed beschermd tegen koude, nattigheid en ongedierte. Deze kleding en de geur daarvan zal zeker ook geholpen hebben bij het in stand houden van het celibaat.

Sint Brandaan en zijn medebroeders bezochten zo uitgerust de Hebriden, de Shetland Eilanden en de Fär Öer en waren ook op IJsland. Daarna moet hij met zijn gezellen overgestoken zijn naar het veel grotere eiland Groenland en zelfs

zou hij nog over deze ijsskoude en stormachtige zeeën naar de Amerikaanse Oostkust gevaren zijn. Aan volksplantingen zullen deze celibatair levende en door een wasem van bedorven lucht omgeven monniken niet bijgedragen hebben maar in de legenden van de daar levende Indianen zullen ze zeker een rol gespeeld hebben. Sint Brandaan en zijn broeders moeten ook weer teruggevaren zijn. Anders hadden wij dit allemaal niet kunnen weten. Het kan wel zijn dat deze verhalen ook bekend raakten bij de Vikingen, een ander zeevarend en krijgshaftig noordelijk volk, dat een paar eeuwen later deze onherbergzame eilanden en ook Ierland gingen bevolken en grote zeereizen maakten over de hele noordelijke oceaan.

Replica van Brandaans curragh, tegenwoordig overtrokken met canvas en ingesmeerd met teer. Merk op dat er twee roeren zijn.

Duizend jaar later, in het jaar 1976, heeft Tim Severin, Iers onderzoeker, avonturier en zeezeiler deze tocht met een soortgelijk schip, gebouwd van gekloofde latten en negenenveertig gelooide, aan elkaar genaaide en met wolvet ingesmeerde ossenvellen, nog eens overgedaan. Hij maakte dezelfde tocht over deze ruwe wateren opnieuw, vanaf Ierland via de Hebriden en de Fär Öer naar IJsland. Dit alles met een kleine wisselende bemanning. Vanuit IJsland maakte het schip een grillige tocht over de noordelijke oceaan en kwam uiteindelijk onder zeer zware omstandigheden met het bijna zinkend schip aan op de kale rotsachtige kust van Newfoundland. Hij is niet meer met dit schip, dat toen al vele gebreken vertoonde, naar Ierland teruggevaren maar heeft daarmee aangetoond dat een dergelijke tocht met die middelen in die tijd mogelijk geweest moet zijn en hij heeft dit alles in een mooi verslag vastgelegd. Sint Brandaan was waarschijnlijk de eerste Europese zeevaarder die de Atlantische Oceaan al in de zesde eeuw heen en weer, over gestoken is.

Info: www.monus-icks.nl

E-mail: www.m.os11@chello.nl

Literatuur: 'De Brendan Expeditie' Tim Severin (1978)

'De reis van Sinte Brandaen' Willem Wilmink (1994)